

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 8. februarja 2024 • Leto 34, št. 6

stran 2

NA FORUMI ZAGOVORNICE OPRVIM NUTPOKAZALI FILM O SLOVENSKOJ VESI

NAJBOLE VALAJO VSAKDANEŠNJE VAJE
stran 4

PREDSTAVITEV MOŽNOSTI ŠTUDIJA SLOVENŠČINE V SOMBOTELU
stran 6

ZA DŮŠO
stran 8

NA FORUMI ZAGOVORNICE OPRVIM NUTPOKAZALI FILM O SLOVENSKOJ VESI

V prvi mesecaj vsakšoga leta má slovenska parlamentarna zagovornica Erika Koleč Kiss šegau držati forume po vsej vesnicaj pa varašaj na Vogrskom, gde Slovenci

tejm nam je pomago Državni sekretariat za cerkvene in narodnostne odnose.«

Slovenska parlamentarna zagovornica je naznanila eške edno dobro novico. »Z

trbej prestrašiti, vse je v redi. Donk pa je najbaukše že prva pogledniti, ali smo gor na lišti.«

Slovenska zagovornica je eške povödala, ka letos juniuša svoje glase ne damo na partijske lište, zatok se nej trbej bodjati, ka nika dojzamidimo, če se registréramo na narodnostno lišto. »Nej je vseedno, kelko nas svoj glas dojdá. Istina je, ka samoupravo leko postavimo s 25 glasi tó, depa lepše se vidi pa bole legitimno je, če s kem več lüdi dé na volitve.«

Erika Koleč Kiss je gučala eške o tom, ka vse so naše vesnice dosegile s pomočjauv Razvojnoga programa Slovenskoga Porabja, šteroga prva faza se je končala lani decembra. Povödala je svojo vüpanje, ka de program nadaljevanje emo. Nej davnik pa je prej v Ljubljani dobila obečanje za tau tó, ka se donk napravi Slovensko-madžarski vküpen finančni sklad (Közös Pénzügyi Alap), na šteroga naša skupnost že dugo čaka.

Na forum so pozvali predsednika Državne slovenske samouprave (DSS) Karela Holeca tó, šteri je povödo, ka če smo lani samo telko dosegili, ka so nas za tretjino več vküpspisi, je tau že največ, ka smo leko zadobili. Vö je postavio, ka slovenske organizacije ne smejo pozabiti na Slovence zvün Porabja, vej je pa tam trnok dosta živé. Tau so prej člani tretje in štrte generacije Slovincov, štere trbej pozvati na srečanja ali prauške.

Predsednik krovne organizacije je gučo eške o šaulaj, vej pa prej šaularge slovensko kulturo dale neséjo. Mladina je sodelovala pri največšom lanjskom kulturnom programi, borovom gostüvanji tó. Drugi veuki projekt pa je bila »Porabska križna paut«, štero so blagoslovili 25. marciuša. Kak gvüšno vejte, je ta

krauzna paut duga 25 kilomejterov, pela prejk vsakše porabske vesnice, štere so dobile po dvej leseni štaciji z ednov stolicov.

DSS je dala gorvzeti eden pavörni film za vsakšo vesnico ejkstra. »Režisera Mikina Roša sem proso, aj proba tak zašpilati, kak če bi on eden prauškar bejo, steri dé po križnoj pauti od vesi do vesi. Geste, dej malo prespi, na največ mejstaj pa lačen grata pa nutra dé, pa te ma tam ponidijo nikšo ráno.

do šli od vesnice do vesnice in nutpokazali tisto epizodo, štera je távalon.

»Tau se na našo internetno stran deje, če stoj čas má, leko dolaséde pa dva-tri filme na gnauk pogledne. Ali etak vzimi, gda je mrzlo pa lagvo vrejmen, si leko vse na gnauk pogledne. Mislim, ka ma nede žau, najbolje pa tistim nej, steri so nej sévalon, steri kak turisti pridejo,« nam je zavüpo Karel Holec pa eške cujdau, ka sprtoleti, gda križi malo posenejo, na

Karel Holec, Erika Koleč Kiss in Iluška Bartakovič na forumi zagovornice v Slovenskoj vesi

živéjo. Takšoga reda tapovej, ka se je godilo v preminaučom leti in kakše plane má za nauvo leto. Zavolo žmetne gospodarske situacije pa je na začetki lanjskoga leta nej mogla forume organizérati. Letos januara in februara je zagovornica pá zvala domanjo slovensko lüstvo na pogučavanje. Mi smo gorpoiskali forum v kulturnom domi v Slovenskoj vesi, gde je više tresti navzauči pozdravila predsednica Slovenske narodnostne samouprave Monošter-Slovenska ves Iluš Bartakovič. Na forum je prišo podžüpan Varaša Béla Labritz tó.

Erika Koleč Kiss je povödala, ka je že tresti lejt povezana s tauv vesnicov, vej je pa bila članica domanje slovenske samouprave. Bili so cajti, gda je bilau žmetno delati, vej se pa Slovenska ves drži pod varaško občino. »Zdaj mamó že takše programe, šteri so za nji tó dobri. Na dvoriški toga kulturnoga doma smo dali postaviti edno strejo, pod šterov se leko držijo srečanja na prauštom, vö smo dali popraviti lükne v zemlej. Gor smo dali obnoviti gasilsko skladišče v vesi, v šterom je zdaj edna razstava. Pri vsejm

Razvojnoga programa Slovenskoga Porabja se obnovi té kulturni dom tó, šteri že lagvo vövidi. Varaš je do tega mau nej emo peneze za njega, zdaj dobi Slovenska ves 65 miljaunov forintov za obnauvo. Istina je, ka zidino nücajo drugi tó, donk pa má tñ največ programov domanja slovenska samouprava.«

Tau delo bi se moglo eške letos končati, smo čüli. Erika Koleč Kiss je eške povödala, ka se vküper z oböma krovnama organizacijama trüdi, ka bi mladi lidgé ostali v Porabji. Rada je, ka so gese ni 2022 tak dosta Slovincov vküppisali na Vogrskom, zdaj prej tak vövidi, ka de leko naša narodnost 16 samouprav mejla. (Zvün gnešnji deset eške v Črejpñjeki, Rönöki, Györi, Pécsi pa v dvej okrožjaj v Budimpešti.)

Nauve narodnostne samouprave se volijo 9. juniuša, svoj glas leko dojdajo tisti, šteri so se že registrérati. »Tisti leko dé na volitve, šteri je gor na lišti. Moremo eden drugoga pitati, če smo se nej pozabili registrérati. Tisti, šteri je biu že gnauk registrérati in se dá nejvedoč eške gnauk gorspisati, dobi pismo, ka je prošnja nej velana. Nej se

Na forum in projekcijo filma je prišlo dosta domanji Slovincov.

On pa spitava, kakšo djesti je tau,« smo zvödali od Karela Holeca, šteri nam je povödo, što v filmi küja: un sam (Andovci), Cilika Csátó (Dolenji Sinik), Eržika Ropoš (Gorenji Sinik), Tündi pa Berta Dončec (Sakalauvci), Hugi Meggyes (Slovenska ves), Ana Ropoš (Števanovci) in Marika Čer (Verica-Ritkarovci).

Lüstvo na filmaj indašnje gesti pripravla. »Tau je vse tisto našo, ka so porabski Slovinci küjali. S toga so živeli, ka so pripauvali. Na filmi se s tauga materiala küja pa se pokaže tñ, kak se tau dela. Té prauškar dé od vési do vési pa se tam z lidami pogučava,« je dale tomačo predsednik DSS in povödo, ka so filmi gorvzeti po enom tali v knjižnoj, po drugom pa v domanjoj slovenskoj rejči, dali so napraviti cuj vogrske podnapise tó. V prišešnji kednaj

štacije gorzakelijo QR-kode za gledanje tej filmov pa zavolo drugi informacij. Sedem filmov je bilau napravleni s peneznov pomočjauv Vlade Madžarske, v projekti »Porabski križev pot in misleci«. Letos marciuša, na oblejtnico blagoslovitve križne poti, organizéra DSS pohod, na šterom leko vsakši vküper pejški preodi 25 kilomejterov. Če pa štoj ne lada, so za njega vözbrodili kračiše etape. Edno je gvüšno: če nekak trüden grata, se leko zdene na stolici v senci križa – in če dobi volau, pogledne eden film o indašnje porabskoj künji.

(*kejp na 1. strani: Kejp iz filma »Iz Porabja na našo mizo«, Feri pa Hugi Meggyes s Slovenske vesi »prauškari« Milivoji Mikini Roši tomačita od gesti.*)

-dm-

150. oblejtnica rojstva

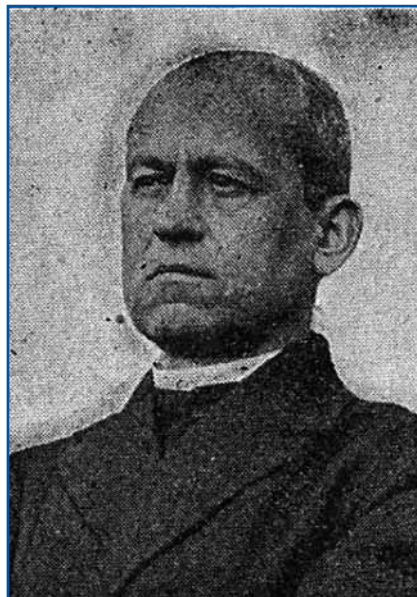
Jožef Sakovič (1874-1930)

Gospaud Jožef Sakovič so bili plebanoš na Dolenjom Siniki dvakrat: med 1909 in 1913 pa od 1928 do 1930. Tü so mrli in tü so pokopani. Naraudili so se v prekmurskoj vesi Vadarci 2. februara 1874 – pred 150. lejtnami. Zvün svoje vesi so živeli v več kak deset vesnicaj in varašaj. Na Vogrskom eške v Pápoci, Zalaegerszegi in Tótszentmártoni. V gimnazijo so ojdli v Kőszegi in Somboteli. Za dühovnika so se včili v Somboteli, gde so bili posvečeni 2. juliuša 1899.

Gda so oprvim na Dolenji Sinik prišli, so včasik prosili in daubili tö dovolenje od püšpeka za stvoritev *Driüštva srcá Jezušovoga*. Kotrige so leko bile ženske pa moški tö, pa nej samo z Dolenjoga Sinika, liki iz

bila tistoga ipa 11 lejt stara. 2004-oga leta je Ireni Barber (Slovenski koledar 2004) etak pripovedjala o gospaudi Sakoviči: »Oni so tau nej dopüstili, ka bi mi, deca, se nej včili redno veronavuk. Pa ovak je tö mogo red biti, če so oni v učilnico staučili. Kakši so bili? Nej viski, nej niski, tak srednjoga zraska. Žau, tistoga ipa so začnili že betežni grtüvati, na djeziki so nika meli, ka se je vidlo tö. Nika bejlo je raslo njim na djeziki ... Tistoga ipa je v vesi največ Slovincov pa Nemcov bilau. Gospaud Sakovič so etak veronavuk Slovencom slovenski, nem-

naši starcaj v Porabji. Sombotelski püšpek so nji prej vsikdar tak zvali, ka »čeden Sakovič«. Uni samí so

Jožef Sakovič

Od Sakoviča popravljene Molitvene knige 1931 v Küharovoj spominski oži na Gorenjom Siniki

Sakalauvec, Slovenske vesi, Ritkarovec in drügi naši vesnic ranč tak. 1912-oga leta so na Dolenjom Siniki obnövili cerkev in farof, leta 1928 pa tören. 1928-oga leta so že betežni prišli nazaj na Dolenji Sinik. Pri Alojzi Reiniki so se zdržavali, šteroga žena je njim poredavala v betegi. Sestri so pisali: »Tü sem zdravejši, kak v Törnišči i se bole počütim, samo jezik je malo sumliv (gyanús). Če pa gospodni Bog tak šče, ka de mi to smrt, naj se spuni njegova sveta vola ...« Ana Bajzek s pristave (Tanya) je

ški deci pa nemški včili ... Pa po nedelaj so sveto mešo tö tak držali, gnauk slovenski, gnauk pa nemški.« Gospaud Sakovič so trnok rad šteli in pisali. Mikloša Küzmiča Knige molitvene obrvim 1783. leta vödane so na priliko popravili 1904-oga leta in eške štirikrat zdruknivali v Radgoni. Peto paut popravljene Molitvene knige pa so že po njinom smrti štampali v Murskoj Soboti 1931-oga leta. Pa na slejdnje 1941-oga leta v Budimpešti. Te dvej zadnji knigi eške gnes najdemo pri

mladini dostakrat gučali, ka »Dober dühovnik se more do smrti včiti!« Petoga marcüša 1930. leta so etak pisali püšpeki: »leko, ka na kraci mrgem ... zatok bi prva rad vödau prevod evangelijov v Murskoj Soboti pri Zver Ivani.« Knige so, na žalost, nej vödali, ka so gospaud Sakovič mrli. Sestra so prve 12 dni bili pri nji in so v pisni pisali: »Gda sem prišla k njemi, odpre svoja vüsta i mi pokaže, ka nema jezika i se bridko zjoče.« Zaman so večkrat bili v Beči, gde so njim probali vračiti raka na geziki. 22. septembra vnoči v enoj vöri so mrli. »Križ i rožni venec je vzeo s seov v grob« je pisala sestra. V Marijinom listi 8. oktaubra 1930. leta so tak pisali o pokapanji gospauda Sakoviča: »Sprévod pokojnoga gorečega dühovnika se je vršo septembra 24. Vodo ga je Cser Cezar, cisztercianec, mestni plebanoš i ešpereš iz Monoštra. Ž njim je 18 dühovnikov sprevidilo pokojnoga do groba i do 2000 zahvalnoga naroda.«

Marija Kozar

Šarotar, Dušan, založba Goga, 2024

NIKOMAH POROČA

Dušan Šarotar je pisatelj, pesnik, scenarist in fotograf. V svojih zadnjih delih se tematsko največ posveča usodi judovske skupnosti in holokavstu v Murski Soboti ter širše v Pomurju.

V svoji najnovejši knjigi *Nikomah poroča* je zabeležil 30 oštevilčenih utrinkov, ekspresij, impresij, minimalnih črtic.

Jezik je odmerjen in miren. Hkrati vzpostavlja distanco opazovanja in pripovedovanja, obenem pa je pomensko večplasten in čustven ter nabit z energijo in bolečino.

To delo je pesem in je pripoved. V njem se pretaka zgodovinski čas, vse od nastanka sveta do današnje groze. S pomočjo filozofov nam predstavi bolečino in trpljenje tega sveta.

Vse, kar omenja, je zgolj nastanek vode. Če ni vode, ni življenja. "...Enajst milijard let je od tega, a voda se ni usmradila, brez barve in vonja plava kaplja v najbolj oddaljenem vesolju, odseva v sebi, kar videla je na brezmejni poti. Kdor pride na rob vesolja, se bo lahko odžejal..."

»Nikomah je popotnik, vendar ni pustolovski tip popotnika. Njegova pot ni junaška, temveč ena sama in neskončna introspekcija. Je pot opazovanja, (p)opisa, razmisleka, iskanja smisla/logike, pot tihega približevanja (zlu), a tudi hkratnega vračanja k izhodišču, bistvu«, pravi Diana Pungeršič v spremni besedi. In nadaljuje: »To je obenem potovanje v srčko slehernega zla in hudobije (in, kot se izkaže kasneje, tudi vrnitev iz nje). Šarotar pa v verzu pravi: »Vid je duša očesa, smisel svetlobe je tema. Nikomah je vprašan, nekdo se oglasi v temi na drugem koncu gaja, zakaj je večina vsega vidnega in nevidnega sestavljena iz nevidnega?«

Na omenjeno vprašanje dobite odgovor v knjigi.

Pripravila Jana Balažic,

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Soba

PREKMURJE

ŠOA

27. januarja 1945 so sodaki sovjetske Rdeče armade osvobodili taboriščnike v taborišči Auschwitz-Birkenau. Té datum je z resolucijo Združenih narodov leta leta 2005 grato mednarodni den spomina na žrtve holokavsta, steri je znani tudi kak šoa.

Na mednarodni den spomina na žrtve holokavsta so se spaumnili tudi v Prekmurji. Občina Lendava je pripravila spominsko slovesnost na judovskem cintori v Dolgi vasi. Žrtvam holokavsta so se poklonili lendavski župan Janez Magyar, svetovalka urada predsednice Republike Slovenije Eva Tomič, generalna konzulka Madžarske v Lendavi Gertrud Kelemen, podpredsednica Judovskega združenja Slovenije - Skupnosti tradicionalnih Judov Sara Božanič in predsednik Sveta Madžarske samoupravne narodne skupnosti Občine Lendava Tomi Horvat. »80 let je minilo, od gda je Lendava zgibila dosta svojih varašancov, cele držine in tau na najbolje grozljivi način. V duji prizadevanj za ohranjanje zgodovinskega spomina na holokavst pa kak poklon lidam, steri so kak posamezniki in skupnost dali Lendavi velki prispevek pa nam zapistili trajne in neizbrisljive sledi, se klanjamo in za njimi žalüvlemo,« je ob tej priliki povedo Janez Magyar. Na židovskem cintori v Murski Soboti pa je venec, vküper s podpredsednico Judovskega združenja Slovenije - Skupnosti tradicionalnih Judov Saro Božanič, položo domanji župan Damjan Anželj.

Konec aprila leta 1944 je bilau iz Lendave in Murske Sobote v največše taborišče smrti Auschwitz-Birkenau vöodpelanih skor 400 prekmurskih Judov, nazaj v Prekmurje pa jih je po bojni prišlo samo 65.

Silva Eöry

Böltinčar Slavko Horvat

NAJBOLE VALAJO VSAKDANEŠNJE VAJE

Slavko Horvat žive v Böltincaj, gé je tudi gorraso. »Ges sam saused od Milana Zrinskoga. On me je tudi napelo, ka sam si naraučo novine Porabje. Trnok jih rad

Držina Slavka Horvata, steroga mati drži v naročji.

štem, vej pa, na žalost, gnesden v Prekmurji dosta starih narečnih rejči več ne čüješ,« je prva pravo sogovornik, steroga na Porabje vežejo lejpi spomini, vej pa je že v osnovni šauli cujstau-pok folklornikom in je s folklor-

Sodak Slavko s pso.

no skupino KUD Beltinci biu večkrat tudi v Porabji: »Lejpi so spomini na tiste cajte, gda smo še vküper s Kociprovo bando gostovali v prelepih porabskih krajih. Ške gnesden, če mam priliko, rad dem v Porabje.« Slavko Horvat ma po očovi strani tudi vogrsko korenje, vej pa sta »mamca in dejdek bila iz Velke Kaniže. Dejdek je biu grofičin skladiščnik, zatau nas po domanje tö zovejo Raktarošovi. Moja mama pa je bila doma v Gančanaj.«

Kak dejte je trnok rad šteu no-

vine, stere so se zvale Politikin Zabavnik. Tau so bile srbske novine, v sterih je bilau dosta stripov, pa tudi članki o znatnosti, naravi, zgodovini, glasbi

in zanimivih dogodkih iz žitka: »Ške gnesden zatau rad štem knjige, v sterih so takše bole prirodozlovne teme, pa tudi novine rad štem. Moj oča je biu trnok betežen, zgübo sam ga, gda sam biu star komaj 11 lejt,

in je nej dobro vido, zatau sam njemi ges že od malih naug na glas šteu novine Delo. Meu san 11 lejt starejšoga brata Lajčeka, steri je na žalost pred tremi leti mrau, sestra Cvetka, stera je deset let starejša od mene pa je do vica, tudi žive v Böltincaj. Ovači pa je moja mladost bila lejpa. Živeli smo v tistom tali vesnice, ka se njemi pravi Marof. In tak sam stalno biu v stiki s traktor, z grenarom, gé smo pucali pšenico, tak ka me je tau te sledkar odpelalo na mojo poklicno paut.«

Po zgotovljeni osnovni šauli se je vpiso na srednjo ekonomsko šaulo v Murski Soboti in gda jo je zgotovo se je zaposlo v nekdešnjom Kmetijskom gospodarstvu Rakičan. Od tam je leta 1992 odišo v Lendavo k firmi Kmetijsko gospodarstvo Lendava, gé ške gnesden, čiglij je že v

za erični sodački špital v Beogradu. Gda so tam padari vidli moje izvide, so pravli, ka mi ne morejo pomagati. Ge sam takši trmasti človek in sam si te sam začno pomagati, najbolje z raznimi vajami. Padari, tudi na ljubljanskem kliničnom centri, so nej mogli vörvati, kak sam si

Ške gnesden rad zapleše s folklorniki.

penziji, pomaga. Ob deli je ške študero, tak ka se je vözašaulivo za računovodjo.

Zanimive spomine ma tudi na sodački cajt, steroga je preživo v Makedoniji, prva v varaši Bitola, sledkar pa na enoj stražnici ob granici z Albanijo: »Edini Slo-

vöpomogo in se s svojo diagnozo pozdravo. Najbole so valale vsakdanen vaje, stere delam ške gnesden, plavanje, šetanje v naravi vsakši den, največkrat na večer, bar štiri kilometre. Odim tudi v planine, vej pa sam član našoga planinskega društva.«

Slavko Horvat (druği z desne strani) med svojimi »Dimeki«

venec sam biu na naši karavli, gé nas je bilau med 10 in 15 sodakov.« Na žalost ga je v mladih letih zaodo tudi en beteg, zavolo steroga je doživlo »pravo kalvarijo, vej pa me je samo vleklo v en kraj. Ške gesti sam nej mogo normalno. Obodo sam pravi križev paut, vej pa sam gorzsiko vse špitale v Sloveniji, meu pa sam tudi že napotnico

V Böltincaj že od leta 2001 delüvle Društvo starodobnikov in ljubiteljev starih koles Dimek. Po tistom, ka je v cajti epidemije koronavirusa dugoletni predsednik Avgust Farkaš mrau, je vodenje toga zanimivoga društva, stero vsakšo leto meseca majuša organizera rally ljubiteljev starih piciklinov, prejkvzeu naš sogovornik: »Člani, zdaj nas je

Narodnostni fotografski natečaj

okauli 40, so mi zavpali tau visiko funkcijo. Leko povem, ka klačimo po različnih koncaj Slovenije in tudi po tihinskom, najbolje na Rovaškom in v Avstriji pa na Vogrskom. Moj stari piciklin, sodački iz Dajčlanda, je iz leta 1934. Lepau se z njim da klačiti in voziti. Leko povem, ka je za nas nej fontoški samo té naš rally, na steroga pride od 200 do 300 udeležencov, liki mamu vsakšo leto več kak deset drugih prireditvev. Trüdimo se, ka bi v društvo pritegnili tudi nauve, mlajše člane.»

Slavko Horvat, steri ovak tudi rad vandriva po svejti, pravi, ka se tu in tam ške furt rad zavrti med folklorniki. »Po zgotovljeni osnovni šauli, te sam tudi fotbal špilo, se mi je nej dalo več plesati. Samo te je v nekdešnji Jugoslaviji tak bilau, ka si nej mogo titi na tihinsko, sploy tisti, steri smo bili pred soldačijo, vej pa smo nej daubili rajzipausa. Če pa si biu član kakšoga društva, si ga daubo. Tau so bili cajti, gda smo radi odili v Avstrijo, v Radgono, kúpivat banane pa ške kaj drugoga. In te sam ge Milana Zrinskoga proso, ka aj naj mi napiše potrdilo, pa sam te daubo rajzipaus. Sam pa pozabo, ka sam njemi obečo, ka mo pa odo k folklori. Ednauk me je te zgrabo in mi pravo, ka sam neka obečo. In tak sam ške pred soldačijo pa začno oditi k folklori. Gda sam biu betežen sam te nej mogo plesati, pred desetimi leti pa sam pa začno plesati pri veteranski skupini. Pred kratkim sam vöpomago tudi odrasli folklorni skupini, vej pa so za en nastop v Nedelici nej meli zadosta plesalcov,« je raztolmačo sogovornik, steri je ške član domanjoga vinogradniškoga društva (na lugaši ma pet trsov), aktualno pa je tudi predsednik nadzornoga odbora v böltinski občini, tak ka gleda, če se občinski penezi dobro ponücajo. (Kejp na 1. strani: Slavko rad vandriva po svejti. Biu je že tudi v Parizi.)

Silva Eöry
Kejpi osební arhív
Slavka Horvata

Od gimnazije smo dobili obvestilo o fotografskem natečaju, ki ga je razpisal Urad za šolstvo (Oktatási Hivatal). Tema je bila predstavitev podobe življenja – povezane z zgodovino, načinom življenja, običaji, materialno in duhovno kulturo narodnosti, ki živijo na Madžarskem – z uporabo fotografskih orodij. Želela sem predstaviti Porabje, zato sem se za pomoč obrnila na Mateja Labritz in njegovo sestro. Med fotografiranjem smo oveko-večili tradicionalno porabsko narodno nošo in vsakdanje življenje. Z upanjem čakamo rezultate natečaja.

Szonja Kóbor in Máté Labritz

Ples/Tánc

Izpoved/Vallomás

Fotografiranje obožujem že dolgo in ko sem slišala za natečaj, sem vedela, da je razglašen zame. Ni vam treba biti profesionalni fotograf in uporabljati drago opremo, da ujamete lep trenutek. Tudi jaz sem uporabila samo kamero svojega telefona, ki je odlično prikazala razpoloženje Porabja. Pogosto hodim na Gornjem Seniku, kjer

Sončni vzhod v Porabju / Rábavidéki napfelvelet

Prizor iz življenja/Életkép

večino časa preživim s svojo prababico. Ena od fotografij, ki sem jih poslala za prijavo, je nastala pri njej. Drugo, mojo najljubšo sliko, sem posnela na Janezovem bregu. Na obeh fotografijah se vidijo prvi žarki zimskega jutra, zato sta njuna naslova Porabski sončni vzhod in Porabsko tihožitje.

Zóra Kiss

Porabsko tihožitje / Rábavidéki csendélet

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Viske cejne v Őrségu

Nej samo v Porabji, v Őrségi so tō fejest dragi rami, leko, ka so še dragši. Največ na Soli pa v Őrszentpétri prosijo za kvadratni mejter, cejne plafona nejmajo, vsigdar je več taši nepremičnin (ingatlan), stere so dragše od dvestau milijonov forintov. Dočas ka se edna »kadarova kocka« (značilna hiša na kvadrat) brez obnove za 20 milijonov odava, za eden ekskluzivni ram več kak 200 milijonov forintov trbej plačati.

Največ »kadarovi kock« se je med letoma 1960 pa 1980 zidalo, zato, ka so fejest praktične bile pa enostavno je bilau zidati, zvün streje, tista je komplicirana bila, dosta je trbelo rezati salonitke.

V Őrségi pa v Porabji tō dosta mamu iz tej ramov, depa itak nej telko, kak v drugi krajinaj v rosagi. Če zdaj kúpimo edno kadarovo kocko, te minimalno dvajsti milijaunov forintov moramo pocerati na obnovo. Deset lejt nazaj so za 5 do 7 milijaunov odavali taše rame, zdaj za dvakrat telko je ranč ne pokažejo nam, za kvadratni mejter 250.000 forintov prosijo.

Potejm pridejo tisti rami, steri že 30-40 milijonov koštajo, za té pejneze se že najdejo 95 m2 velki, obnovljeni rami s trejmi sobami. Na cejno fejest vpliva panorama, na lepšom mesti, gde nejmaš paulak sauseda, se dragšo odavajo rami.

Najbola dragi rami so tisti, steri so značilni za Őrség, v tistem stilu so zozidani ali obnovljeni pa so v lejpi krajinu. Na Soli, kak je Pityerszer, se zdaj odava eden taši ram, steroga cejna je 249 milijonov forintov. Ranč tak na Soli v Siskaszeri se eden 116 lejt stari, obnovljeni ram odava za té peneze.

Tau bi mislili, ka za taše pejneze se ne morejo odati tej rami, depa do tejsa mau so še vse odali. Samo pa tau moramo vedeti, ka kúpici, steri te nepremičnine dolakúpijo, so nej naši, vsi so tihinci. Leko povejmo, ka Őrség je že puni s tejsmi lidami. Ranč tak Porabje se že tō začne napunjavati z njimi, ka je za nas Slovence, za jezik, za našo kulturo nej najbaukse.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Obveznice za državljane

Slovensko ministrstvo za finance je 1. februarja izdalo obveznice za državljane. Obrestna mera je 3,4 odstotka. Izdanih je bilo za 250 milijonov evrov obveznic. Vpis bo potekal med 1. in 16. februarjem. Izdaja obveznic je po besedah finančnega ministra Klemna Boštjančiča namenjena polnoletnim fizičnim osebam s stalnim ali začasnim prebivališčem v Sloveniji. Pozneje, ko bodo obveznice uvrščene na trgovanje na Ljubljanski borzi, bodo prosto prenosljive in jih bo lahko kupil kdor koli. Minimalni znesek vpisa je 1000 evrov, maksimalni pa 100.000 evrov. Če bo povpraševanje preveliko, bo lahko število obveznic, ki bodoodeljene posameznemu vlagatelju, manjše od vpisanega zneska, vendar ne manj kot 1000 evrov. Obveznice so dostopne na 186 vpisnih mestih po vsej državi, in sicer prek petih distributerjev: NLB, NKBM, BKS, SKB in Ilirika.

Višje pokojnine

Upokojenci in prejemniki nadomestil iz invalidskega zavarovanja so konec januarja prejeli za 8,2 odstotka višje prejemke. Gre za redno uskladitev pokojnin, februarja bodo dobili še razliko do končne vsote redne uskladitve. Letos je bila izjemoma 8,2-odstotna uskladitev izvedena že januarja. V skladu z zakonom ZPIZ-2 se redna uskladitev opravi enkrat letno, in sicer ob izplačilu pokojnin za februar na podlagi podatkov o rasti povprečne mesečne bruto plače. Po novem zagotovljena pokojnina za polno dobo znašala 744,15 evra, v letu 2023 je znašala 687,75 evra. To je najvišja posamezna uskladitev pokojnin od junija 1992, letno pa po letu 2001. Po podatkih statističnega urada je povprečna starostna pokojnina lani v Sloveniji znašala 782 evrov. Takšna pokojnina je bila januarja višja za dobrih 64 evrov, znašala je 846 evrov, in je le za 19 evrov višja od praga tveganja revščine.

PREDSTAVITEV MOŽNOSTI ŠTUDIJA SLOVENŠČINE V SOMBOTELU

1. februarja je na gimnaziji Svetega Gotarda v Monoštru potekala informativna predstavitev možnosti študija slovenščine na fakulteti v Sombotelu. Predstavniki Katedre za slavistiko Univerzitetnega središča

ča László Borsos je podal osnovne informacije o vpisu na fakulteto in študijskih smereh. Predvajal je tudi kratka promocijska videa o študentskem življenju, kar je bilo dijakom posebno všeč. Med pred-

za slovenščino na sombotelski katedri Mojca Jesenovec. Kot je povedala, zaradi manjšega števila študentov delujejo na katedri v bolj intimnem, prijetnem okolju. Poleg študija je govorila tudi o dodatnih, že tradicionalnih programih, ki jih vsako leto izvajajo z zunanjimi partnerji, kot so na primer dnevi slovenskega filma. Sodelujejo tudi v mednarodnem kulturno-promocijskem projektu s Centrom za slo-

meje se odpirajo potrebe po kadrih, ki obvladajo oba jezika,« je prepričana Mojca Jesenovec. V zvezi s tem sta se oglašala in lektorično razmišljanje potrdila tudi predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács in predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec. Kot sta dejala, obe krovni organizaciji čakata diplomante z odprtimi rokami in jim lahko zagotavljata ustrezno delo v slovenskih

Predstavniki sombotelskega univerzitetnega središča László Borsos je podal osnovne informacije o vpisu na fakulteto in študijskih smereh.

ELTE-SEK so mladim podali celovito sliko in koristne informacije o prijavi na fakulteto, ob tem pa so poskušali prikazati prednosti izbire slovenščine kot študijskega predmeta.

Poleg gimnazijcev so bili na predstavitvi povabljeni tudi sedmošolci in osmošolci porabskih dvojezičnih osnovnih šol.

Udeležence je ob začetku programa pozdravila slovenska generalna konzulka Dubravka Šekoranja in se najprej zahvalila ravnateljici gimnazije, da je prijazno ponudila možnost za predstavitev. »Povabili smo ne samo srednješolce, ampak tudi starejše osnovnošolce, da tudi oni malo premislijo, kako se bodo usmerili, kako bodo nadaljevali svojo karierno pot in da bi se mogoče odločili tudi za vpis na gimnaziji, kasneje pa za študij slovenščine, ki ponuja veliko možnosti«, je dejala konzulka in izrazila željo, da bi podobne predstavitve potekale vsako leto.

Predstavniki sombotelskega univerzitetnega središ-

čja László Borsos je bilo govora o več ključnih točkah in poudarek na različnih prednostih študija na fakulteti v Sombotelu. Borsos je med drugim izpostavil ugodnejše cene bivanja in zabave v primerjavi z Budimpešto ali drugimi večjimi mesti na Madžarskem ter bližino, saj vožnja iz Monoštra v Sombotel traja le uro.

Katedro za slavistiko na sombotelski fakulteti je posebej predstavil predstojnik dr. Sándor Horváth. Po njegovem mnenju so se dolžni pripadniki vseh narodnosti izobraževati in pozneje vključiti v delo skupnosti ter s tem prispevati k njenemu obstoju. Dijaki so lahko izvedeli, kako poteka delo na katedri in s katerimi smermi lahko kombinirajo slovenščino, če se odločijo za študij na sombotelski fakulteti. Napovedal je tudi, da bo od letošnjega septembra uveden študij za vzgojiteljice, čez eno leto pa bo lahko kombiniran z narodnostno usmeritvijo.

Predstavitvi se je prek spleta pridružila tudi lektorica

Na predstavitvi so bili poleg gimnazijcev povabljeni tudi sedmošolci in osmošolci porabskih dvojezičnih osnovnih šol. Dogodka so se udeležili tudi generalna konzulka RS v Monoštru Dubravka Šekoranja, predsednica ZSM Andrea Kovács in predsednik DSS Karel Holec.

venščino kot drugim/tujim jezikom. Tradicionalno sodelovanje imajo tudi z univerzama v Mariboru in v Ljubljani, prav tako pa vsako leto ponujajo štipendijo za štirinajstdnevni seminar slovenskega jezika v Ljubljani. Lektorica je ob koncu predstavitve navedla tudi možnosti zaposlitve po končanem študiju. Na sombotelski fakulteti že več kot 40 let izobražujejo učitelje slovenskega jezika, ki imajo potem možnost zaposlitve v porabskih narodnostnih šolah. Diplomanti se lahko zaposlijo tudi na različnih področjih narodnostnega življenja, na primer v prevajalstvu, diplomaciji, pri delu v turizmu ali narodnostnih medijih. »Na obeh straneh

ustanovah v Porabju.

Ob koncu programa je svoje izkušnje pri študiju v Sombotelu delila Regina Labritz, ki je v tem šolskem letu začela delati na monoštrski gimnaziji kot profesorica slovenščine.

Predstavitev študija je bila za srednješolce zelo koristna, zagotovila je dragocen vpogled v praktičnost, karierni priložnosti in koristi kulturne izmenjave študija slovenskega jezika. Organizatorji upajo, da se bosta učinkovitost predstavitve pri podajanju prednosti te akademske poti in pozitivni odziv dijakov pokazala tudi pri odločitvi za študij slovenščine.

mvn

IZ NAŠE KÜNJE: SIROVI TRIKOTNIKI

Pridejo dnevi, ka se človeki namesto sladkoga zalūšta kaj osolenoga. Tak sam se gnes, ka mam malo več cajta, odlaučila, ka de namesto neka sladkoga na mizi za grickati neka osolenoga. Zatau sam vōpotegnola en stari recept za slane sirove trikotnike. So hitri, odlični in enostavni za pripravo. Rahli pa z žmajom po zapečenom siri so vse, kar nūcate, ka se malo pocartate pri kakšom dobrom filmu ali pa ob klepeti s pajdaši.

Za testau te nūcali:

- 800 g ostre mele
- 1 kocko friškoga kvasa (42 g)
- 500 ml mlejka
- 150 ml olja
- 1,5 male žličke soli.

Iz sestavin omejsite testau. Razdelite ga na 4 tale, pa vsakši tau razvlekajte na velikost pleja.

Naslednji korak je, ka 1 puter sobne temperature (250 g) zmejšate s 3 žučaki, pa s tem premažete razvlekano testau. Testau zavijete v rolo kak retaš pa zrejšete vō trikotnike (háromszög). Skladate je v plej na paper za pečti pa pistite, ka se tam giblejo 30 minut.

Gda se gjenjo, zmejšate 1 veliko žlico kisle smetane z 1 žučakom,

pa z mejšanco premažete vsakši trikotnik, te pa je potrausite z naribanim sirom. Ges osebno sam ponūcala edamec, vi pa vzemite tisti sir, šteroga mate radi.

Trikotnike se peče na 190 stopinjah, dokleč se fajn sir na rjavo ne zapeče.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

Pod Srebrnim brejgom ...

... so skrak stari eške nauvi štrajki vōvdarili. Depa od toga leko glavali, če preveč se o tejm piše. Bole neka drugo vōnajdemo, od koga je vrejdo gučati. Najprva je šport na redej. Zaprav, neka od tisti lidaj, steri od športa gučijo, ga komentejrajo. Kakši teden dni nazaj se je zgodilo tau, ka eške gnesden cejla krajina spod Srebrnoga brejga komentejra. V Austriji je svetovno prvenstvo v skakanji na smučaj bilau. Zaprav, tomi športi se že lejtanje na smučaj pravi. Podje prejk 230 mejterov daleč letijo. Gvūšno, ka so Slovenci že lejta pa lejta v tejm športi med najbavkšimi. Med najbole popularne se pa športni komentator Andrej Stare že skur 40 lejt štē. Možakar rejsan dosta od športa vej pa eške vnaugo humora v njegovom pripovedjanji se najde. Ta živa enciklopedija športa pa eno malo bajo ma. Rad si glaž v roke vzeme. Tak je na tisti den tō bilau, gda se je čakalo, ka de Timi Zajc nabole daleč leto. Kak je Andrej prvo rejč vō iz sebe dau, že se je leko čūlo, ka nekšen kusti gezik ma. Ja, možakar je aumani biu. Kelkokrat se je zmejšo, se sam sebi smedjau, ménje od koga naaupek povedo, mejtre v kilomejtre vōminiu, se nej dalo prešteti. Na vsikši 15 sekund se je leko »jaaahhhh« čūlo, kašlo je pa vozger nazaj nut v naus vlejko. Depa, zvekšoga so lidge nika nej od toga lagvo gučali, smedjali so se. Vej pa tau je naš Andrej, poznamo ga, se je komentejralo.

Skur gnako se je v Austriji zgodilo. Na drugi den so ekipe tekmo mele, dr. Andrej Stare je več nej za mikrofonom sejdo. Kak pa so slovenski podje obodili? Timi Zajc je tretji na svejti biu, ekipa Slovenije je z zlatom kaulak šinjeaka domau odišla. Žalosni Austrijci so kak drugi na svejti doma ostanoli. Trbej prajti, ka ranč Austrija v športi na snejgi se za najvejšo pa najbavkšo ma. Gda pa mala Slovenija pred nji skauči, tau v njivi očaj pa srcaj najbavkše vō ne spadne. Pa eške na njivom domanjom tereni se takše zgodi. Podje že na nauve tekme tadale dejo, Andrej pa si eške malo spočinauti mora.

Ne vej se pa, če je kama na ladno napiti možakar šau, steri se je nut v premiera Goloba zaletu. Pejški se je zaletu. Portali so pisali, ka s svojo žensko je v bauto šau. Na pauti se je eden nej najbole trejzen

možakar nut v njega zaletu. Njegva ženska ga je vkraj sūnila, ka so ga Golobove »gorile« zgrabile. Kak povejdano, nika se ne guči, sto je biu pa če je tau nalašč napravo. Leko, ka samo alkohol ga je se pa ta vugibo pa je slučajno premiera zaodo. Ja, v zadnji dnevaj so napiti možakarge prvi material za duge guče v krčmej. V steri se na velke pripovejda, kak alkohol za velkoga neprijatela človeka vala.

Andrej Stare se je za doktora medicine vōnavčo. Že od mladi naug pa kak športni novinar pa komentator dela. Padarge radi povejo, ka alkohol za zdravdije tejla ne smej pa ne more zdrav biti. Naš Andrej je j tau istino malo kaulak obrno. Neje oprvin bilau, ka je napiti za mikrofonom sejdo. Pred lejtimi je na eni tekmi hokeja več gučati nej mogo pa drugi novinar ga je vōminiu.

Vsikši pa vej, ka neprijatela na nikoj trbej djasti. Tak povejo, pa ga po guti doj spistijo, aj vrajži neprijatelj premine. Naš Srebrni brejg bi od toga leko kaj povedo. Eške kak dobro paumni, gda so na njem na črno palinko delali. V tisti časaj, gda je tau doma nej slobaudno bilau delati. Eške gnesden se vej iz njegve zemle kakša saga slivojce zdignoti.

Miki Roš

... DO MADŽARSKE

Stvari se ne razvijajo v dobro smer

Po najnovejši raziskavi agencije Ipsos 78 odstotkov madžarskih državljanov meni, da se razmere na Madžarskem ne razvijajo v pravo smer. Čeprav je to za deset odstotkov manj pesimistov kot ob koncu leta 2022, sta vseeno le dve državi, v katerih so ljudje bolj pesimistični kot na Madžarskem. To sta Južnoafriška republika in Peru. Raziskava je pokazala, da Madžare najbolj skrbi položaj v javnem zdravstvu, ta dejavnik je bil v dvanajstih mesecih desetkrat na prvem mestu. Na koncu leta 2023 ga je na prvo mesto uvrstilo kar 51 odstotkov anketirancev. Na drugem mestu je korupcija, kar 44 odstotkov anketirancev meni, da je to drugi največji problem v državi. Sledita beda in inflacija, za prvo se je odločilo 41 odstotkov, za drugo 40 odstotkov vprašanih. Zanimivo je, da sta na koncu seznama koronavirus (3 %) in terorizem (1 %).

FIDESZ še nima svojega kandidata

Hkrati z evropskimi volitvami bodo na Madžarskem potekale tudi občinske volitve, 9. junija 2024 bodo torej volivci izbrali tudi občinske svetnike in župane. Velik boj je pričakovati za županske stole večjih mest, še največjega za mesto župana Budimpešte, ki jo v zadnjem mandatu vodi opozicijski politik Gergely Karácsony. Tudi na letošnjih volitvah ga bo podpirala večina opozicijskih strank, le desničarska opozicijska stranka Jobbik je postavila lastnega kandidata. V to smer razmišlja tudi zelena stranka LMP, ki naj bi postavila za kandidata Dávida Vitézyja, ki je bil krajši čas tudi državni sekretar sedanje vlade, odgovoren za promet. Vladna stranka FIDESZ svojega kandidata še ni imenovala, v javnosti sicer kroži nekaj znanih imen – med drugimi imeni tiskovne predstavnice vlade Alexandre Szentkirályi in tiskovnega predstavnika Državne reševalne službe Pála Györfija – a se o tem vladna stranka še ni izjasnila. Direktor stranke Gábor Kubatov meni, da bodo kandidiranje v stranki začeli v sredini februarja, stranka pa bo svoje uradne kandidate imenovala do konca marca.

ZA DÜŠO

Irena Fasching iz Sakalauvec je edna med tistimi, steri je že fejest malo, steri si vzamejo čas za druge, steri nikdar ne povejo, ka nej, kakoli je prosijo, vse včiniyo za druge. Pa tau vsigdar z veseljom, z dobro volauv napravi, Irinke slabe vole ali čemerasto še nikdar nej sem vido. Ranč tak je bilau tau zdaj tō, gda sem go proso, če bi go leko malo spıtavo za novine. Časa nej mejla, zato, ka je k frizerki üšla, depa itak nej prajla, ka nej.

- Irinka, če gledam te stare

kejpe, stere si s seuv prinesla, tau vidim, ka lüstvo, če je vekšo delo, vküper dela pa ovak se tō dosta drüži. Ka misliš, gnesden že lüstvo zaka ne odi telko vküper pa ne pomaga tak drügoma kak gnauksvejta?

»Edno je tau, ka zdaj že prejk k sausesda ranč nedemo, če kaj škemo, te vzememo telefon pa prejktelefoniramo. Drügo pa tau, ka prvin je lüstvo nej trbelo prositi za pomauč, če so vidli, ka dosta sena maš, sami od sebe so prišli pomagat, najbola pa te, če je oblak üšo. Ranč tak je bilau, če so mlatili, gda žetva bila, krumče so okapali ali brali. Če koma je pomauč trbelo, te smo šli, tau je prvin taša šega bila.«

- Depa z veseldjom ste pomagali, nej?

»Pa vejš ka z veseldjom, malo smo pripovedjali,

norije smo delali pa med tejm smo te še malo kaj podjeli pa spili tō, tak ka rejsan je veselo bilau.«

- Ka so tašoga reda vam ponidili?

Irinka Libritz, po domanje Karva Irenka

»Perece, kakšne pogače, bejkline makove pa goščicove, depa gda je mlatitev bila, te so šonko na sto djalili. Tau je tak fajn bilau, ti sti žma še gnesden v lampaj čütim, depa gnesden pogače, bejklinge, šunka že nejmajo taši dober žma, depa zaka nej, tau ne vej.«

- Za mlajše je mlatitev prašna to delo bilau, nej?

»Tau gvüšno, vejpa pleve pa tōreke smo nosili, depa tau se je te nam nej štel. Proti konca mlatitve so

nam že vse sline tekle, tak fejest smo čakali küjano šonko. Dobro vej, kelko nas je bilau, vsi smo z ednoga talejra djeli tau šonko, na kocko zrežano. Mlatitev je težko delo bilau, najbola za moške,

depa itak nikdar ništje se je nej taužo, šli smo eden drügoma pomagat pa delo smo tanaredli.«

- Irinka, v Sakalauwci gde je tvoj rojstni ram bijo?

»Mi smo se po iži Karvi zvali, mena je tam doma dobro bilau, dobre sausesde smo meli pa fejest v lejpom mestu smo bili doma. Te ram še gnesden stoji, depa že je nej naš, zato ka smo ga odali. Prvin je tak bilau, če si prejk po vesi išo, puno lüstva je bilau, zdaj če v bauto dem, ednoga človeka ne srečam.«

- Tvoj oča pa mati sta doma na gazdiji delala?

»Moja mati je doma delala, depa nej na gazdiji, ona je sodakom gvant prala dugo, dugo lejt. Tau je nej leko delo bilau, gvant si mogo vōzapрати,

Irinka pri prvoj spauvedi, na kejp na pravi strani, za njauv stoji mati Rejza.

posišiti pa spejglati, najbola v zimi bilau lagvo, gda je gvant nej seno.«

- Kak so mati sišili gvant?

»Najprvin so moker gvant gora na pod odnesli, gda je tam malo pose-

no, te smo ga nazaj dola v tünjo prinesli, gde smo nalagali pa sišili.«

- Ka so delali oča?

»Najprvin je v gauštja delo, z borov je smolau

Irinka z mlado sorodnico, s stero je ojđla po daraj.

dolapiščavo, prinesla sem eden stari kejp, gde se tau fejest dobro vidi. Tau se je tak delalo, ka najprvin je skaurdjo tak na črko V notrazrezo pa te otec je smola v edno lončeno posaud, stera je na baur bila zabita, notrakvapila. Par lejt je tau delo potejm, je v židano fabriko üšo delat.«

- Gda si osnovno šaulo vōzopodla, te si v gimnazijo üšla, potejm pa na visoko šaulo, na pedagoško fakulteto. Zaka, za koga volo si tau sebi vōodebrala?

»Stalno ne vej, depa najbola vejn zato, ka fejest rada mam mlajše, najbola male mlajše. Vejn ranč zavolo tauga sem vzgojiteljica stejla biti, depa ta se mi je nej pršikalo, nej so me goravzeli zato, ka ne vej popejvati.«

- Irinka, tebe kak mali, vekši pa starejši, vsi te fejest radi majo, vejn

zato, ka vsigdar si dobre vole, vsigdar s vsakšim pripovejdaš, vsigdar do vsakšoga maš kakšno lejpo rejč. Zdaj si že v penziji, depa mlaj-

ši te še gnesden spominjajo, še taši tō, steri so že več deset lejt vōzopodli šaulo. Ranč tak v vesi te sploy radi majo. Ti si tista, stera vsikšoma vse tanaredi, če trbej, ga taodpela, rejsan si taša, stera ne vej tau prajti, ka nej. Če bi vsikši taši bijo kak si ti, te bi dosta lepši, dosta bola miren svejt biu. Od

koga, od matere ali od oče, si tau dobro naturo erbala?

»Baug plati, dobro je tau čüti od tebe, dja tašo naturo mam, nikoma bi nej mogla tau povedati, ka nej. Pa leko povejm, ka tau je mena tō dobro, me veseli, če leko drügomi človeki pomagam. Moj oča je bijo taši miren, on je z nitjim nišo nevolu nej emo, on je tō vsakšoma pomago pa pripovejdo, gdekoli je odo.«

- Zvün tauga si še fejest vōrna tō, vejn tau tō vpliva na tau, ka si taša.

»Gvüšno, mena tau trbej, ka sem v cerkvi, na križnoj pauti, pri svetlobnomi križi. Ali gda rožni vejnec molim, tašoga reda se mi düša veseli. (Kejpa na 1. strani: Borovo gostüvanje v Sakalauwci v 70-i lejtaj, Irinka je pauleg kak svatbica.)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Gnesden turistične agencije pri maurdji na Talanskem za dve lokaciji reklamo delajo. Za velkivi turističnivi atrakciji valata. Ena bole v nauvi čas sega, dru-

tam sta se mladiva oprvin srečala pa se že zalúbila tó. Maksimilijan je trno rad maurdje emo, tak je začno mesto skrak maurdja iskati, na sterom bi za

se je tam nej vidlo, brž je nazaj v Miramar odišla. Maksimilijan je cesar samo od leta 1864 do 1967 biu, gda so ga domanji lidge strejlili. Kuman v 35. leto življenja je staupo. Šarloto je smrt lüblenoga moža skur pokopala. Po domanje bi prajli, ka se njoj je zmejšalo. Psihično je vcejlak betežna gratala. Samo eške malo po njegvoj smrti je v Miramari ostanola pa nazaj v Belgijo je odišla. Nigdar je nej druge lübezni mejla, leta 1920 je mrla.

Po cejlj toj kratkoj pa intenzivnoj pripovejsti je grad rezidenca cesarkoga dvaura grato. Leta 1920 ga Talani prejkdbijo pa tak eške gnesden gé. Grad Miramar vküper z 23. hektarami parka je gnes za muzej vözglašeni. Vnaugi turisti si ga trno radi poglednejo. Zmejs so tó zalüblenci, steri se radi velki lübezni Maksimilijana pa Šarlote poklonijo. Nej trbej dugo skrak maurdja ojditi, drugi grad se više maurdja pokaže. Če se dobro pogledne, dva se vidita. Enoga skur več nega, té bole nauvi pa eške kak v oči spadne.

Grad Devin

Te stare zidine po slovenskoj vesi Devin ménje majo. Tau ménje pa gvüšno ka neka znamenüje. Nej eno tumačenje je napisano, vsikšo pa od enoga pripovejda. Deva leko kak nedužna deklina razmejmo. Iz toga rejč devica vöpride. Eške dva Devina skrak našoga leko najdemo v državaj, v steri se v slavski rejči guči. V Bolgariji pa na Slovaškom dva varaša Devin živeta. Depa, mi pri našom Devini ostanemo. Kak smo že na skalaj Grljana vidli, so na skalaj skrak Devina inda tó stare zidine bile gorpostavlene. Vej se, ka je tam kaulak leta 300 rimski cesar Dioklecijan ojdó. Svoje sodake je prišo gledat, steri so na skali za stejnamí stražo držali. Tomi bi prajli, ka že od inda je tam dobro strateško mesto bilau. Prvi grad je biu po leti 1000 zozidani. Crkveni glavaške so

grad držini prejkдали, steri so se zavolo vesi Devin Devinski gospuadge začnili zvati. Stari grad je nej dugo »živi« ostanó, dobri 300 lejt njemi je bilau,

Twain je tam piso, najbolje prejnji politki svojoga časa so se v njem vküper najšli. Devin pa je v svejti najbolje poznani zavolo nemškoga pesnika Rai-

Grad Miramar so začnili leta 1856 zidati, za štiri lejta so ga zgotovili. Leko povejmo, ka lübezen ga je gorpostavila. Njemi je Maksimilijan bilau ime, njoj pa Šarlota. Oba sta iz najvišiji kraugov evropski aristokratov vöprišla.

ga dugo zgodovino ma. Obej od toga pripovejdata, kak té falajček zemle rejsan za lejpoga vala.

Miramar

cejlak skrak slovenske vesi Prosek stodji. Miramar je grad ali velki dvorec (kastély), eni njemi tak, drugi ovak pravijo. Zaprav, Talanjom je kak Castello di Miramare poznani, v našoj rejči grad Miramar njemi pravimo. Rejsan velka lepota arhi-

njiva lübezensko gnejzdo naredo. Nej dugi trbelo, velka skala spod vejsi Prosek se njemi trno povidla. Domanji lidge njoj že od inda Grljan pravijo. Vej se, ka na Grljani že leta 1336 je špital stau, kcu pa mala cerkev bila gorpostavlena. Klouštérski bratovge benediktinci so vse tau prejkmei. Depa, gda so Miramar delali, je od toga samo küp kamenja ostanó. Mladiva sta v svoji lübezni ranč nej

Od staroga grada Devin je malo ostanolo, kak se na levjom kraji leko vidi. Dosta vekši grad na velke kontrolo na muardji ma. Tau je tó njegva funkcija bila. Fotografija nam od toga tó pripovejda, kak žmetno je bilau na skalaj takše velke zidine zidati.

tekture v sebi lübezen pa eške vekšo žalost nosi. Ferdinand Maksimilijan I. Habsburški je mlajši brat cesara Ferenca Joške biu. Šarlota je žlata krala Belgije bila. Velki cesarov bal v Beči so držali,

štiri lejta vküper v Miramari živela. Evropska politika je tak napelala, ka Maksimilijana so za cesara Meksike vözglasili. Prejk maurdja je odišo, tam je s svojo »slüžbo« začno. S tejm je Šarlota tó cesarka gratala. Njoj

Maksimilijan pa Šarlota, kak njiva je svejt pozno, prva so ga za cesara Meksike vözglasili. Velka lübezen iz Miramara se je tragično zgotovila. Pravijo, ka po njegvoj smrti je Šarlota cejlo habsburško žlato prekunaula, prva je za vsigdar iz Miramara odišla. Leko, ka se je tau spunilo. V držino Habsburgov je ena tragedija za drugo prišla.

gda je leta 1389 že nauvi grad Devin stau. Skur skrak staroga so ga Devinski gospuadge dali zozidati.

Nauvi grad zvekšoga več tak vö negleda, kakso ga naprajli. Kaulak leta 1450 so na šiftaj Törki prišli pa do kraja so ga na nikoj djali, porüšili pa gorvužgali. Kuman duga lejta po tejm so ga na nauvo gor postavili. Skur se ne more taprešteti, kelko dr-

nera Marie Rilke grato. Eden najvejši evopski pesnikov je v lejtaj 1911-1912 v gradi Devin živo. Tam je na pauti po skalaj skrak maurdja Devinske elegije napiso. Zatoga volo je od vesi Seslajan do Devina Rilkejova pejška paut napravljena. Stejne grada Devin so v drugoj velkoj bojni nej sreče mele. Po Törkaj je niške nej na nji šau. Gda so si leta 1943 v njem Nem-

Na tom mesti se Rilkejova pejška paut začne pa zgotovi tó. Tau so najbolje stare stejne grada Devin, stere so na srečo eške od tistoga prvoga ostanole. Rilke si je tü skrak maurdja düšo pa tejlo zavračo, ka leko je tadale piso.

žin je grad Devin prejkmei. Iz rauk v roke je šau. Vsigdar pa je k sebi poznane lidi zazavo. Zmejs med drugimi sta v njegva rada Franz Liszt pa Johann Strauss ojdla, tam muzicejrala tó. Pisatel iz Merke Mark

ci svojo bazo naprajli, so na njega engleški fligeri prišli pa pošteno so ga zbombardejrali. Znauva ga je trbelo zidati. Rilkejove napisane rejči pa nika, vcejlak nika vničiti ne more.

Miki Roš

NOVINAR IN ARHEOLOG, KI NI PRIPOVEDOVAL LE OTROKOM

»Zlata krsta, ki sem jo namenil za Dioklecijanov pepel in za svet, ki je skupaj z njim zgorel, je le majhen okras v primerjavi s tisočletji, ki jih predstavlja.

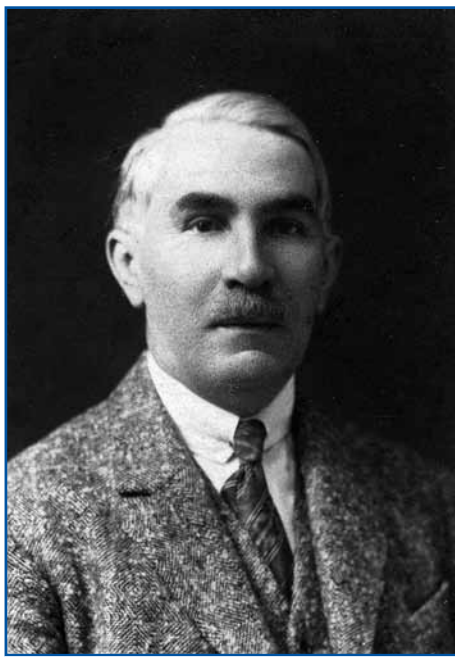
Zelo pa bo koristila dedičem, ki jo bodo razkosali in raztopili, da bi lahko iz njene zlate naredili reči, ki jih zahtevajo novi cilji novega življenja.«

Te besede je v pismu retorju Laktanciju zapisal matematik Bion in jih lahko preberemo v zadnjem razdelku romana Zlata krsta (Az arany koporsó) pisatelja Ferenc Móra. Mojstrska pripoved madžarskega avtorja poteka v času rimskega

cesarja Dioklecijana, v središču dogajanja sta njegov sin Granatni cvet in mladeničeva ljubezen Titanila. Zgodbo iz časa prehoda Rimskega cesarstva iz poganstva v krščanstvo je v slovenski jezik ob 1700. obletnici milanskega edikta (ta je leta 313 v imperiju izenačil kristjane s pripadniki drugih verstev) prevedel odličen poznavalec madžarščine, pokojni mariborski škof dr. Jožef Smej.

Ferenc Móra pa v prvi vrsti poznamo kot avtorja otroških in mladinskih leposlovnih del. Podobno kot oče dečka iz njegove osrednje stvaritve z naslovom Jopica za iskanje zaklada (Kincskereső kisködmön) je bil tudi pisatelj oče reven krznar. Bodoči pisec se mu je v kraju Kiskunfélegyháza rodil leta 1879, za profesorja zemljepisa in naravoslovja ga je dal izšolati v Budimpešti. Mladi izobraženec je začel poučevati v kraju Felsőölvő v Železni županiji (danes Oberschützen v Avstriji), vendar se

je po letu dni preselil v Szeged. Ferenc Móra je postal novinar pri časopisu Szegedi Napló, že leta 1904 pa ga je direktor István Tömörkény zaposlil v mest-

»Reven sorodnik je zmeraj daljni sorodnik,« je nekoč zapisal kronist najubožnejših madžarskih slojev Ferenc Móra (1879–1934).

nem muzeju in knjižnici. Kot nadrejeni je mlademu zanesenjaku pomagal, da je lahko že leta 1907 začel svojo arheološko kariero na izkopavanjih v

Neoklasicistična »Kulturális palota« v Szegedu, ki jo je Ferenc Móra vodil med letoma 1917 in 1934. Danes v njej domuje muzej, ki nosi ime po nekdanjem zavzetem direktorju. (foto Petr Brož)

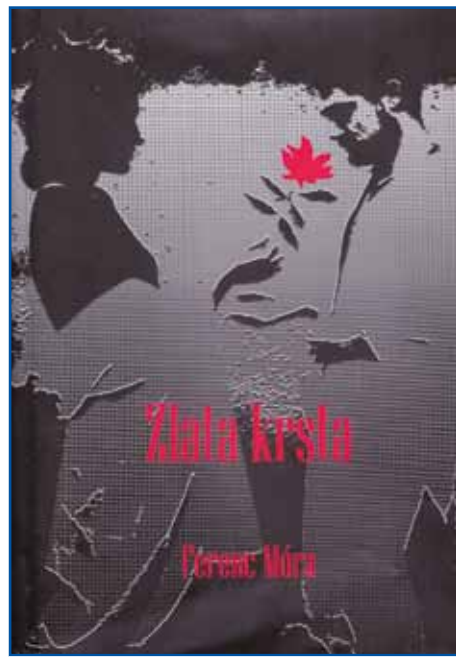
kraju Csóka (danes Čoka v Srbiji), kjer je grobove raziskoval v naslednjih sedmih sezonah. Čeprav so ga zlonamerni kritiki kasneje obtožili amaterstva, je Móra uspešno evidencial več kot sto grobnih polj ali gomil v širši okolici Szegeda,

ki so bile bogate z najdbami. Poleg tega, da je skoraj iz vseh pomembnejših obdobij odkril kakšen pomenljiv predmet, se je posvetil tudi etnološkemu preučevanju pogrebnih navad nomadskih ljudstev.

Ob službi publicista se je Ferenc Móra sprva oglašal s poezijo, leta 1905 pa je spoznal takratno največjo osebnost madžarske mladinske književnosti Lajosa Póso. Slednji je kot urednik pritegnil mladega ustvarjalca k svojemu listu Az Én Újságom (Moja revija), kjer je Móra v naslednjem desetletju in pol objavil več kot tisoč prispevkov. V tem času je dozorel njegov edinstven slog, ki so ga odlikovali izjemen talent za pripovedovanje, otroški humor in (včasih boleče) realističen način prikazovanja stvarnosti. Móra je veliko črpal iz osebnih izkušenj in orisal bedo sveta, iz katerega je izhajal. Njegovi priljubljeni romani so verodostojno predstavljali življenje v sočasni madžarski nižinski pokrajini Alföld in pod ljubeznivo krinko pogosto ostro kritizirali razmere v državi.

Leta 1913 je Móra zasedel položaj odgovornega urednika pri časniku Szegedi Napló, edinem listu, ki ni širil vojne propagande. Po smrti Istvána Tömörkénya je leta 1917 postal tudi direktor Kulturne palače, ki danes deluje pod

imenom Muzej Ferenc Móra. Kot vodja se je trudil dopolniti zbirke svoje ustanove, to mu je uspelo predvsem na področju numizmatike. Vodilni položaj

V središču enega najpomembnejših romanov Móra stojita zaljubljenca Titanila in Kvintipor, oba rimskega vladarskega rodu. Knjigo je v slovenskem prevodu leta 2013 izdal dr. Jožef Smej.

v osrednji kulturni instituciji mesta Szeged je lahko obdržal kljub temu, da je bil v obdobju med obema svetovnima vojnama goreč nasprotnik režima. Pri svojem časopisu pa je moral dati odpoved, od takrat je objavljaj v sočasnih budimpeštanskih liberalnih listih. In čeprav je bil v 20. letih 20. stoletja med najbolj priljubljenimi novinarji v državi, je svojemu mestu ob sotočju rek Tisa in Mureš/Maros ostal zvest do smrti.

Zato ne preseneča, da so prav tukaj nastala mojstrska dela njegovega drugega ustvarjalnega obdobja, med drugimi zgoraj omenjena Zlata krsta ali Pesem o pšeničnih poljih (Ének a búzamezőkről), ki je lirčno prefinjena visoka pesem radostim in žalostim madžarskih vasi, pravzaprav junaki ep brez junakov. Móra v vseh delih označuje jasen slog, ki je blizu živemu govoru in v katerem igrivo, ironično in pogumno polemizira z obstoječim redom. Prav tako v Sze-

gedu je bil primoran v predal položiti rokopis svojega romana Vstajenje Hanibala (Hannibál feltámasztása), ki so ga zaradi kritičnosti objavili dve

desetletji po pisateljevi smrti. Režiser Zoltán Fábri je leta 1956 na podlagi Mórove pripovedi posnel priljubljeni film, četudi prilagojen okusu takratne komunistične diktature.

Ferenc Móra se je dolga leta zdel neuničljiv, njegovo telo pa ni zdržalo delovnega tempa, ki ga je kulturnik narekoval. In čeprav ga je mučila tuberkuloza, ta ni bila vzrok njegove smrti. Ko je izvedel, da je zbolel za rakom trebušne

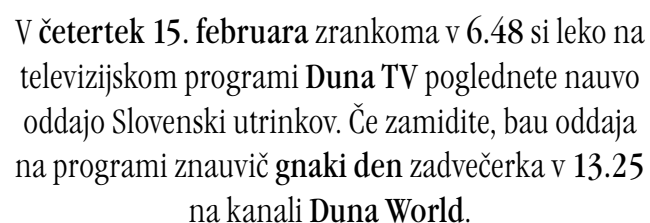
slinavke, se je leta 1933 odpravil na zdravljenje v Karlove Vare. Odločil se je za operacijo, 8. februarja 1934 pa je kljub posegu podlegel bolezni.

S Ferencem Móra je svet zapustil eden najbolj vsestranskih madžarskih književnih ustvarjalcev, katerega ljubke zgodbe in živahne podobe še danes vzbujajo domišljijo najmlajših bralcev. Njegove knjige pa radi beremo tudi odrasli: ponujajo nam estetski užitek, napeto držimo pesti njegovim junakom, in čeprav se včasih nasmihamo, čutimo, da se odvijajo tragedije.

Naj dodamo še, da je bila edina madžarska založba za otroško in mladinsko književnost med letoma 1957 in 1989 poimenovana po Ferencu Móri. In prav tako ne smemo pozabiti, da tudi monostrska knjižnična in muzejska ustanova nosi ime pisatelja, čigar dela so prevedena v številne jezike in ki je oči zatisnil natanko pred devetdesetimi leti.

-dm-

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi:
<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
 Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

TV SPORED

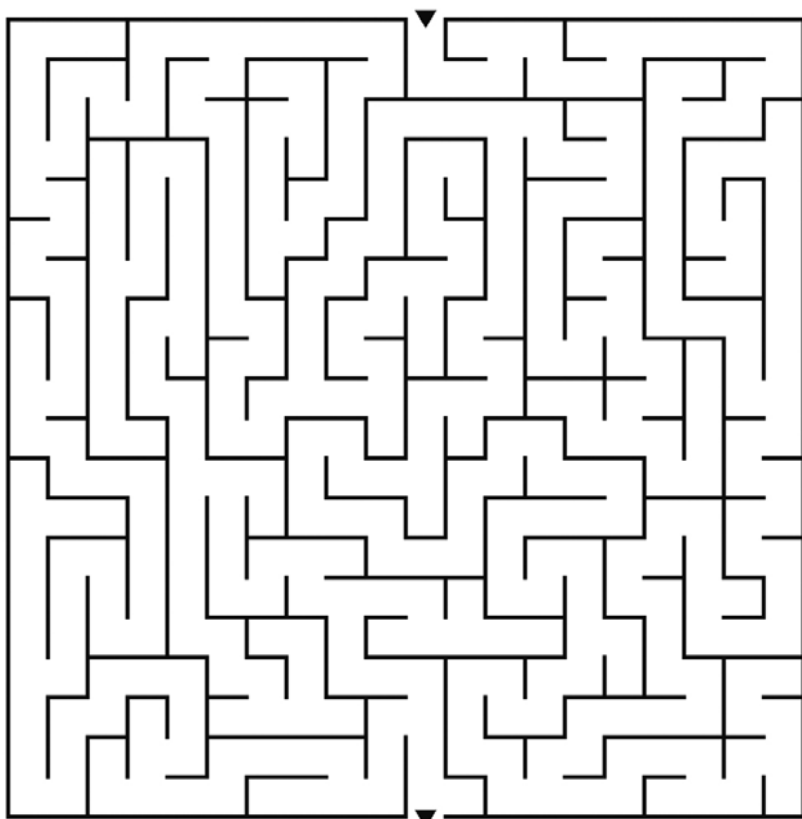
Na naslednji povezavi najdete pregleden spored
TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

					AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	ULIČNI ZREZEK V ZEMLJI	IGRALEC TERNOVŠEK	STALJENI DEL PRI VARJENJU	SANJE	BOMBASTIČNOST	ZNAK ZA PREPLAH	LIČINKA
					DOMAČA ZABAVA							6
					ZOBNA JAMICA, ZOBNICA							
					AZIJSKA DRŽAVA (BURMA)							
					VRSTA IGLAVCA				BRUNO ZA PREHOD ČEZ VODO			
					TRAČNICA				KRAJ PRI MARIBORU			
POMOČ: ALVEOLA HIDRAT FAMIA LARYA	DVOM	KEMIČNA SPOJINA Z VODO	RDEČE-LASA MORSKA DEKLICA	PRIHA KRISTIJAN UKMAR	7			GLAS, GOVORICA		2		
KOLUMBIJSKA PEVKA POP GLASBE								RON SILVER NAŠ NEKDANJI KOŠARKAR (IVO)	8		ŠOLSKI RAZPORED	SUV MODEL ZNAMKE OPEL
ZDRAVNIK OPERATER				5		ČASOVNI ZAPIS AMERIŠKI IGRALEC (JOHNNY)						
TV VODITELJ PUCER	1			DUŠEVNI PRETRES	PO SIRU ZNANO NI-ZOZEMSKO MESTO ŠTEVIL0.1					RITA ORA PALEČ, COLA		
NAŠ NAVJEČJI PESNIK (FRANCE)						9		JUŽNO-AMERIŠKI INDIJANEC SAM NEILL				4
FRIZERSKI PROSTOR					3	POET						
NENADEN MOČEN VOJAŠKI NASKOK						DEKLICA						

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	7	5	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

LABIRINT

MATEMATIČNA UGANKA

$$\text{Musical Note} + \text{Musical Note} + \text{Musical Note} = 18$$

 + + = 16

$$5 + 3 + 3 = 26$$

 + + =

Meghívó

A Rába-vidéki Szlovén Nyugdíjas Egyesület szeretettel meghívja Önt, a
2024. február 11-én, 14.00 órakor kezdődő vidám zenés
VÁROSI SZLOVÉN FARSANGI FELVONULÁSRA
 és kulturális programmal egybekötött délutánra.

Programleírás:
 Gyülekezés: 13:30-tól a Lipa Hotel épületében, átöltözési lehetőség a kiállító teremben.
 Indulás: 14.30 órakor a Hotel épületétől Szentgotthárd Város központjába.
 A felvonuláson a zenét szolgáltatják: a Szlovéniából érkező Što ma Čas, valamint a Szlovéniai Nyugdíjas Egyesület Neman časa népzenei együttesek.
 14:50-től farsangi mulatság a város főterén.
 15:50-kor visszaindulás a Lipa Hotel éttermébe.
 16:15 órától: kulturális műsor vendéglátással egybekötve
 A kulturális program fellépői:
 - MSZSZ Szakonyfalui Néptáncsoport
 - Što ma Čas és az MSZSZ Porabski Trió formációja
 - MSZSZ nyugdíjas néptáncsoportja
 - KD ODPEV Mala vas Trio Veterinica népzenei formációja

Társ szervező: FHE Apátistvánfalva, Szakonyfalva

Vabila

Društvo porabskih slovenskih upokoencev vas prisrčno vabi na
Monoštrski slovenski pustni karneval, ki bo 11. februarja 2024, ob 14. uri.

Program:
 Zbiranje od 13.30 naprej v stavbi hotela Lipa, možnost preoblačenja v razstavi dvorani
 Odhod ob 14.30 uri izpred hotelske stavbe v središče mesta Monošter
 Za glasbo bodo med povorko poskrbeli Ljudski godci Vinski bratje in Što ma čas ter ansambel narodnozabavne glasbe Neman časa Društva upokoencev Mala vas.
 Od 14.50 - dalje pustni karneval na mestnem trgu.
 Ob 15.50 - pot nazaj v restavracijo hotela Lipa
 Od 16.15 - dalje: kulturna prireditev, pogostitev

Nastopajoči:
 - Folklorna skupina ZSM Šakalovci
 - Skupni nastop Glasbene skupine Što ma čas in Porabskega tria ZSM
 - Folklorna skupina upokoencev ZSM Porabje
 - Ljudski godci KD ODPEV Mala vas Trio Veterinica

Soorganizator: Društvo za lepšo vas Števanovci, Občina Šakalovci

Kusta repa,
 dupli len,
 fašenek je cejli den!

9. FEBRUAR 2024

V PORABJE PRIHAJAJO KURENTI

magični etnografski liki, ki odganjajo slabo in prinašajo srečo

PUST, PUST LAČNIH UST:

- * 8.15 prihod kurentov na DOŠ JOŽEFA KOŠIČA
- * 10.15 prihod kurentov na DOŠ ŠTEVANOVC
- * 11.30 prihod kurentov v Monošter (gledališče)

*Na svojem letnem zasедanju je Medvladni odbor za varovanje nesnovne kulturne dediščine Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) razglasil vpis obhodov kurentov na Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Kérjük támogassa adója 1 %-val

Apátistvánfalvai Faluszépitő
 és
 Hagyományörző Egyesület

hogy a falu vérkeringésében kiemelt szerepet játszó egyesület
 hatékonyabban tudja végezni munkáját a kitűzött cél elérése érdekében.

Az Egyesület Adószáma:
 1 8 8 8 8 3 6-1-18

Köszönjük!

Prosimo, da podpirate
 naše Društvo za lepšo vas
 in ohranjanje tradicije
 z 1 % Vaše dohodnine

da lahko Društvo, ki ima pomembno vlogo v življenju vasi, opravi svoje delo
 bolj učinkovito za doseganje zastavljenih ciljev.

Davčna številka Društva:
 1 8 8 8 8 3 6-1-18

Hvala lepa!

Naučite se čakati, kajti
 želje potrebujejo ČAS,
 da najdejo
 pot do
 uresničitve.

Pozitivne Misli
<http://pozitivnemisli.com>

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
 Izhaja vsak četrtek

Založnik
 Zveza Slovencev na Madžarskem
 Za založnika
 Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
 Nikolett Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
 H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
 T: 0036 94/380 767
 E: porabje@gmail.com
 ISSN 1218-7062

Tisk
 TOPnet, d. o. o.
 Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
 Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
 narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
 ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
 zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
 za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
 HU75 11747068 20019127 00000000,
 SWIFT koda: OTPVHUHB

www.porabje.hu